

Φίλιππος Νικολόπουλος

Πολιτική ανάπτυξη και κοινωνική δυναμική
εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1995, σελ. 335.

Το βιβλίο του κ. Νικολόπουλου, εκτός από την εισαγωγή και τον επίλογο, περιλαμβάνει τέσσερα κεφάλαια.

Στο πρώτο καταγράφει την εννοιολογική προσέγγιση των διαδικασιών της πολιτικής ανάπτυξης και της πολιτικής προόδου. Το δεύτερο αναφέρεται στα βασικά χαρακτηριστικά «Κριτήρια - Δείκτες» της πολιτικής ανάπτυξης και της πολιτικής προόδου. Στο τρίτο διατυπώνεται η γενική υπόθεση της πολιτικής ανάπτυξης.

Τέλος, στο τέταρτο και ίσως πιο σημαντικό κεφάλαιο, επιχειρείται μια αυστηρή επιστημονική συγκριτική διερεύνηση της συστηματικής και δομολειτουργικής μεθόδου, της μαρξιστικής άποψης και της πολυδιάστατης κοινωνιολογικής θεώρησης της πολιτικής ανάπτυξης.

Στο έργο αυτό, ο συγγραφέας, κυρίαρχος του γνωστικού πεδίου όπου ανήκει το πολιτικό φαινόμενο, επιχειρεί μία, θεμελιωμένη εμπειρικά, υψηλή θεωρητική κοινωνιολογική διερεύνηση της διαδικασίας της πολιτικής ανάπτυξης.

Την ανάγκη αυτή την επιχειρεί ο συγγραφέας, θεωρώντας αφενός ότι η πολιτική κοινωνιολογία αποτελεί ταυτόχρονα και ειδική

κοινωνιολογία και ένα ειδικό κλάδο της πολιτικής επιστήμης και αφετέρου ότι το αντικείμενο της πολιτικής κοινωνιολογίας είναι ένα ευρύ σύνολο της πολιτικής πραγματικότητας στις κοινωνιολογικές διαστάσεις και όχι μόνο ο κρατικός σχηματισμός.

Με ιδιαίτερη ευστοχία και επιτυχία κατορθώνει ο συγγραφέας να προσεγγίσει το κοινωνικοπολιτικό φαινόμενο, τη θεωρία της πολιτικής ανάπτυξης και το περιεχόμενο της κοινωνικής δυναμικής, καθόσον σε κανένα σημείο του πονήματος δεν εμφολοχωρούν υποκειμενικές προκαταλήψεις και άγωνα επιστημονικά «στερεότυπα». Με επαγωγική ιστορικο-διαλεκτική αντίληψη και ελεγχόμενο ορθολογισμό ο συγγραφέας συσχετίζει, στοχάζεται και καταλήγει σε προστάγματα αδιαμφισβήτητα για την αλληλεπίδραση των κοινωνικών και πολιτικών φαινομένων.

Έτσι κατορθώνει ο κ. Νικολόπουλος να ορίσει το πεδίο εκείνο της πολιτικής και της κοινωνιολογίας όπου συγκλίνουν στοιχεία αγγλοσαξονικών θεωριών και μαρξιστικών κοινωνιολογικών οπτικών. Με ενάργεια και πληρότητα στο έργο αυτό οριοθετούνται οι έν-

νοίες της πολιτικής ανάπτυξης, της πολιτικής προόδου και του πολιτικού εκσυγχρονισμού. Την έννοια της «πολιτικής ανάπτυξης» τη θεωρεί ότι συσχετίζεται με το όλο κοινωνικό περιβάλλον κατά τρόπο πολυδιάστατο και τη συλλαμβάνει με δύο τρόπους: το δυναμικό και το στατικό.

Πρωτοτυπεί ο συγγραφέας στη μεθοδολογική ανάλυση των βασικών χαρακτηριστικών της πολιτικής ανάπτυξης, όταν θεωρεί αυτά ως κριτήρια ή δείκτες προσδιορισμού του βαθμού της πολιτικής ανάπτυξης. Στην επιστημονική σκέψη του κ. Νικολόπουλου κυριαρχεί μια βασική μαθηματική υπόθεση για την ανάλυσή του. Θεωρεί την πολιτική ανάπτυξη ως εξαρτημένη μεταβλητή από μια σειρά προσδιοριστικών μεταβλητών (κοινωνικο-οικονομικές, ιστορικές, καθαρά πολιτικές, ψυχοκοινωνιολογικές, ψυχοπολιτικές και ψυχοπολιτιστικές). Με βάση τα παραπάνω κριτήρια, προτείνει τον προσδιορισμό του επιπέδου της πολιτικής ανάπτυξης χρησιμοποιώντας το συστηματικό και δομολειτουργικό πρότυπο ανάλυσης των πολιτικών σχέσεων και αυτό κατορθώνει να το θεμελιώσει με απόλυτη σαφήνεια και επιστημονική πειστικότητα. Στην προσπάθεια αυτή, ο κ. Νικολόπουλος έχει ως σύστημα αναφοράς το πολιτικό σύστημα, αναζητώντας τη δυναμική της μεταβολής κυρίως στο διακοινωνικό και εξωκοινωνικό περιβάλλον, όπου εμφανίζονται ο ανταγωνισμός

και οι συγκρούσεις των κοινωνικών ομάδων και τάξεων.

Ο συγγραφέας διατυπώνει μια σοβαρή θέση αναλύοντας τον τρόπο σύζευξης των αμερικανικών μεθόδων με στοιχεία της μαρξιστικής θεωρίας. Αποδέχεται μια σχετική αυτοτέλεια του πολιτικού συστήματος απέναντι στις κοινωνικοοικονομικές δομές. Το παιχνίδι των βασικών και τελικών επιλογών, κατά το συγγραφέα, δεν παίζεται μόνο στο χώρο των κοινωνικο-οικονομικών - ταξικών διεργασιών, αλλά εξίσου και μέσα στο χώρο των πολιτικών διεργασιών. Όχι μόνο ο μαρξισμός αλλά και οι αμερικανικές μέθοδοι δέχονται τη διαδικασία της αλλαγής στα πολιτικά και κοινωνικά συστήματα. Ο συγγραφέας χρησιμοποιώντας πλούσια ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, αλλά και πλήθος αδιαμφισβήτητων επιστημονικών παραδοχών και στοιχείων, καταδεικνύει, ότι το πολιτικό στοιχείο αφενός βρίσκεται σε συνεχή αλληλεξάρτηση με το κοινωνικό γίνεσθαι και αφετέρου προσφέρει βοήθεια στην ικανοποίηση των λειτουργικών αναγκών του τελευταίου.

Συμπερασματικά, το βιβλίο του κ. Νικολόπουλου συμβάλλει, κατά τρόπο ουσιαστικό και πρωτότυπο, στην περαιτέρω πρόοδο της έρευνας του πολιτικού φαινομένου και ειδικότερα της πολιτικής ανάπτυξης.

Γεώργιος Δ. Μάρδας

Γιάννης Μηλιός

*Θεωρίες για τον παγκόσμιο καπιταλισμό
εκδ. Κριτική, Αθήνα, 1997.*

Η αντίληψη ότι η διεθνής οικονομία δε συνιστά το αποτέλεσμα της διαπλοκής των εθνικών οικονομιών, αλλά μια ενιαία κοινωνικο-οικονομική δομή, της οποίας απλά τμήματα αποτελούν οι εθνικές οικονομίες και τα κράτη, έχει ως προέλευση ορισμένες από τις μαρξιστικές θεωρίες για τον ιμπεριαλισμό. Η άποψη αυτή, ότι ο καπιταλισμός υπάρχει μόνο ως παγκόσμιο σύστημα, μορφοποιήθηκε με τον πιο συστηματικό τρόπο μεταπολεμικά, από το ρεύμα μητρόπολης-περιφέρειας. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η πεποίθηση για τον «παγκόσμιο χαρακτήρα» του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής μοιάζει να επεκτείνεται και σε «ορθόδοξους» χώρους οικονομολόγων και δημοσιογράφων: Πρόκειται για την απόφανση περί «παγκοσμιοποίησης» της οικονομίας, η οποία όμως δεν αποτελεί μια νέα θεωρητική προσέγγιση για τον «παγκόσμιο καπιταλισμό», αλλά στερεότυπη αναφορά στην προφάνεια της διεθνοποίησης των οικονομικών διαδικασιών και κυρίως της λειτουργίας των μεγάλων χρηματιστηρίων.

Στη μελέτη αυτή αναλύεται

κατ' αρχήν κριτικά η έννοια του «παγκόσμιου καπιταλισμού» που εισήγαγαν ορισμένες από τις κλασικές μαρξιστικές θεωρίες του ιμπεριαλισμού. Ο συγγραφέας επιμένει στη διαμάχη γύρω από την έννοια αυτή, η οποία διεξήχθη, αναφορικά με το ζήτημα της αυτοδιάθεσης των εθνών, ανάμεσα στη Luxembourg (και εν μέρει στον Bukharin) από τη μια μεριά και στο Λένιν από την άλλη. Στη συνέχεια αναφέρεται στις μεταπολεμικές θεωρίες του «παγκόσμιου καπιταλισμού», δίνοντας έμφαση στο ρεύμα μητρόπολης-περιφέρειας, το οποίο ακριβώς ορίζεται αποκλειστικά με βάση την έννοια του «παγκόσμιου καπιταλισμού».

Το έργο αυτό του Γ. Μηλιού είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον δεδομένου ότι οι θεωρητικές αναλύσεις και οι διαμάχες για τον «παγκόσμιο καπιταλισμό» (όπως και οι διαμάχες για την «κυριαρχία των μονοπωλίων») που έλαβαν χώρα κατά τη δεκαετία 1910-1925 διατηρούν μέχρι σήμερα την επικαιρότητά τους. Η μελέτη τους μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη θεωρητική κατανόηση του σύγχρονου καπιταλισμού.

